

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Képek és irások egy eltűnt városról*

Forrás:

Magyarország

Bp.
(Hely)

1922. 4. 23
(Idő)

(Köt. v. füz.) ((

Osztályozás

Tárgy

655(064)

Hely

Idő

"1922"

Személy

Képek és irások egy eltűnt városról

Kiállítás a régi Pest-Budáról. — A Magyar Bibliophil Társaság gyűjteménye az Iparművészeti Muzeumban

(A Magyarország tudósítójától.) Budapest ebben a formájában Európa legfiatalabb nagyvárosa, az idén jubiláris érába lép. *Ötven esztendeje* annak, hogy az 1872/XXXVI. t. c. kimondotta Pest, Buda és Óbuda városok egyesítését. A törvény azonban csak *egy év* múlva vált valósággá, amennyiben

Pest, Buda és Óbuda városa 1873 november 17-én tartotta meg első együttes ünnepi közgyűlését.

Igy a tulajdonképeni jubileum csak jövőre lesz. *A megalakulás óta elmúlt félszázad alatt csaknem teljesen elmosódott a történelmi Pest, sőt nagy részben Buda képe is.* A hozzánk még oly közelálló korszak, mikor naponta estek le szegény tót napszámosok az épületállványokról, mint a modern téglaváros névtelen vértanúi, kevés kivétellel a bécsi pallérstílust varázsoltá ide a Duna partjára. *A régi Pest ma már legenda; ez a város nem tartotta meg múltját; a múlt ma már csak muzeumban látható.*

A Magyar Bibliophil Társaság

a közlegő félszázados forduló küszöbén kiállítást rendezett. Vasárnap nyílik meg az Iparművészeti Muzeumban ez a kiállítás, mely a régi Pestet és Budát ábrázolja könyvekben és képekben. Anyaga *magángyűjteményekből* került ki s ha ezért nem is tulságosan gazdag, hiven beszámol arról, hogy a gyűjtéssel járó áldozatok ellenére is mily sok barátja van a régi Pestnek.

A kiállított könyveket, metszeteket és nyomtatványokat időrendben sorakoztatták fel az Iparművészeti Muzeum csarnokában. Sajnos, a rendezés hibájánál róhatjuk fel azt, hogy *nem tünteti fel eléggé az átmeneteket, a korok közötti összefüggést és a fejlődést.*

E város múltjának csak egyes csomópontjait látjuk határozottabban.

Ezek a hangsúlyozott részek: *Mátyás király uralkodásának ideje, Budavár ostroma, a „Nagy Palatinus” alatt keletkezett művészet, sajtó és építkezés, a pesti nagy árvíz és a Bach-korszak alatti pangás ideje.* Mindamellett nem kapjuk meg Pest és Buda történetének szabatos, könnyen és világosan áttekinthető képét.

A kiállított anyag azonban *eléggé értékes.* Ott látjuk *Lux Kálmán dr.* ismert rekonstrukcióit, melyek *Mátyás király palotájának régi képét próbálják visszaadni.* Körülötte sorakoznak fel az *első budai könyvnyomtatómesterek művei, melyek az akkori Buda mély kulturájáról beszélnek.* Buda akkor nagyon igazhatha a külföld fantáziáját, *mert számos idegen krónika foglalkozik Európa végvárával, melynek*

képét igen sok fametszet igyekszik visszaadni. Különösen *Budavárának török kézre jutása volt az, mely súlyos politikai hatása miatt ránkirányította egész Európa figyelmét.* A forrásmunkák egész sora számol be a törökök döntő előnyomulásáról és ezek így természetesen a budai vonatkozásoknak szinte kimeríthetetlen kutjai.

Budavárának 1686-ban történt visszafoglalása

újból igen sok anyagot szolgáltatott a gyűjtőknek. Az illusztrációk egész csoportja örökíti meg Lotharingiai Károly csapatainak a törökökkel vívott küzdelmét, igen sok részletet árulván el az akkori Pest és Buda panorámájából.

A Nagy Palatinus kultusza

A következő korszakok képe már teljesebben alakult ki. A XIX. század elsejéről való anyaggyűjtése ugyanis sokkal kisebb nehézségekbe ütközött. *A kiállító gyűjtők között*

József főherceg is szerepel,

aki a nagy Palatinusnak egy 1841-ben készült képét bocsátotta a kiállítás rendelkezésére. Ugyancsak *József főherceg tulajdona egy finom rajz, melyet Johann Ender 1840-ben készített szintén József Palatinusról.* *József főherceg tulajdona Alt Rudolfnak 1848-ban készült s Buda és Pest panorámáját hűségesen és művészi előadásban ábrázoló egy festménye.* *A Palatinus személye körül támadt kultusz igen sok értékes anyaggal szolgál.* Nyomtatványok, üdvözlő versek, feliratok egész sorozatát találjuk a kiállításon, igen érdekesek a *József nádor házassága alkalmából készült díszes üdvözlőlapok.* Az akkori életet hiven jellemzi a Nagy Palatinus halálakor készült *nyomtatott temetési program, mely megállapítja a gyászmenet felvonulásának sorrendjét és az etiketszerű intézkedéseket.*

A nagy árvíz

Az 1838-iki márciusi nagy árvíz tragikus eseménye után gombamódra keletkeztek az értékes és kevésbé értékes metszetek és rajzok. A katasztrófa olyan mély hatást gyakorolt a pestiekre, hogy még éveken át szinte egyetlen téma az árvíz volt. A kiállítás csinos

kollektiót mutat be az *akkori levélpapirokból*, melyek mindegyikének *fejléce egy árvízi jeletet ábrázolt*. Általában szokásos volt akkor, hogy a *levélpapirokat egy-egy csinos pesti és budai részletet mutató metszet díszítette*. Ezek az apróságok mind alkalmasak arra, hogy a régi Pest és Buda részleteit rekonstruálják. Az árvízi relikviák közül néhányat a *Budai Lővészegylet állított ki*. Itt került napvilágra egy

régi eredeti olajfestmény, mel ymegható pñm-tívsséggel mutatja be a Gyár-utcát az árvíz éjszakáján. A képet Kaszás István felcsor, Mayer Ferenc városi hajósmesternek ajánlja, aki őt és szomszédait az árvíz éjszakáján megmentette. A festmény után készült metszet egyébként ma is közismert.

Szinlapok, céh-levelek

Erdekesek a *régi szinlapok*, melyek élesen rávilágítanak az akkori magyar szinjátás romantikus körülményeire. Kedves és illatos relikviák azok a magyar és német üdvözlő versek, amelyeket

Eissler Fanny pesti vendégszereplése alkalmából készítettek.

Egy külön vitrint töltenek be a *céh-levelek, szabadságlevelek és a polgárságot igazoló okiratok*. Ezek a régi irások arról beszélnek, hogy *Pest annak idején önézertes, gerinces polgári város volt s pesti polgárnak lenni akkor a legnagyobb kitüntetésszámba ment*. A pesti magisztrátus igen méltóságteljes testület volt, s a polgári esküt igazoló okiratokban önézertes jelentette ki, hogy csak a *felesküdt polgár*

„részesülhet Pest város kiváltságaiban és igazáiban“. A céh-levelek is a komoly, becsületes kézipar idejéről beszélnek. Kissé naivnak látszik ma egy ilyen articulásokra osztott céhlevél, mely példának okáért biztosítja tulajdonosát arról, *„hogy nyestből vagy egyéb prémekből szabad legyen neki sapkát készíteni s azt bárminő bélessel bélelni“*. Ezek az okiratokon mindenütt ott látható Pest városának vagy a céhnek tekintélyes pecsétje.

Metszetek egy elpusztított régi városról

Külön látványosság a Pestről és Budáról készült és Bécsben nyomtatott színes metszet-sorozat. Ezek meghatóan tárják elénk a régi város minden részét, a *Vigardát, a Magyar Játékszint, a Hajóhidat, a Lánchidat, a tabáni Dunasort és a Bomba-teret*. Ott látjuk a *Belváros régi házait, a Valero selyemgyárat és azt a sok színt, hangulatot és nagyszerű stílust, amely a régi Pestet jelentette*.

Ma ilyesmiért Nürnbergbe és Rothenbürgbe utazunk, de néhány évtizeddel ez előtt itt Pesten kiméletlenül tönkretették a mult levegőjével és stílusával átítatott Belvárost.

Még a *budai várat sem kimélték meg*, a Disztér pompás kis palotái közé hatalmas berkaszárnyákat építettek. Egy új füstös vakolat-város keletkezett itt. A régi helyett s néhány öreg ittfelejtett ház biztosan remegve várja, hogy mikor kerül reá a sor.

A kiállítást holnap délelőtt nyitják meg.